

Notitie / Memo

Haskoning Nederland B.V.
Mobility & Infrastructure

Aan: Kenniscentrum Oorlogsresten
Van: Eline van Heerwaarden en Marco Vergeer
Datum: 05 november 2025
Kopie: [Click to enter "CopyTo"](#)
Ons kenmerk: BJ1311-103-ME-0001
Classificatie: Projectgerelateerd
Gecontroleerd door: Jos van der Heijden (KOO)

Onderwerp: Verslag bijeenkomst 23 mei 2025

Op 23 mei 2025 is in De Machinist in Rotterdam een bijeenkomst georganiseerd rondom Ontploffbare Oorlogsresten (OO). De dag is een samenwerking van het Kenniscentrum Ontploffbare Oorlogsresten, Vereniging Nederlandse Gemeenten en Platform Blindgangers. Het programma bestond uit twee delen. Het ochtenddeel ging over het kenniscentrum en in het middagdeel lag er meer focus op de praktijk.

Het ochtendprogramma begon met een kennismaking met burgemeester Van den Tillaar van de gemeente Vlissingen. Dit is de eerste fysieke bijeenkomst van het Platform Blindgangers sinds hij het stokje heeft overgenomen van burgemeester Verhoeve (Gouda). Vlissingen heeft een historische connectie met het OO, als een van de meest gebombardeerde stukken Nederland. De burgemeester wil graag de verbinder zijn naar de politieke en bestuurlijke velden. De problematiek rondom OO is zeer gelokaliseerd, sommige gemeenten hebben er regelmatig mee te maken, andere gemeenten slechts zelden. Dit leidt ertoe dat bij sommige gemeenten veel kennis en expertise is en bij andere gemeenten minder. Een van de grote uitdagingen is het met elkaar in gesprek gaan over de vragen, knelpunten waar in praktijk tegenaan wordt gelopen. Dit is essentieel om er met elkaar voor te zorgen dat de zaken in de praktijk waar nodig verbeterd kunnen worden.

Vervolgens is door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) ingegaan op de bommenregeling. De bommenregeling is een regeling van gemeenten, vóór gemeenten: De idee achter de regeling is, conform de doelstelling van het gemeentefonds, dat gemeenten die veel kosten hebben op het gebied van het ruimen van ontplofbare oorlogsresten, hier beperkt financieel nadeel van ondervinden ten opzichte van andere gemeenten die hier niet mee te maken hebben. Alle uitkeringen in het kader van de bommenregeling worden door alle gemeenten gezamenlijk gedragen. Dit maakt dat de bommenregeling in beginsel alleen geldt voor de kosten van gemeenten en/of particuliere vondsten. Voor de kosten die door waterschappen, provincies, semioverheid en non-profit organisaties worden gemaakt geldt dat deze niet worden vergoed. Richtsnoer is bovendien dat de bommenregeling niet bedoeld is het voor het compenseren van private partijen voor kosten die anders door de markt zouden worden gedragen. Sinds 2024 kijkt BZK mede op verzoek van gemeenten strikter naar de aanvragen.

Het gesprek met de aanwezigen ging niet alleen over de werking van de bommenregeling, maar ook over de ervaringen van gemeenten rondom aanvragen vanuit uitvoerende partijen voor uitkeringen. Bij elke aanvraag moet een afweging gemaakt worden over proportionaliteit, zowel over de onderzoeksinspanning als over de noodzaak tot ruimen. Diverse gemeenten wezen op het feit dat uitvoerende bedrijven soms de neiging hebben onder het bodemonderzoek over mogelijke ontplofbare oorlogsresten ook andere kosten voor grondonderzoek op te nemen. Deze gemeenten spreken deze bedrijven hier gelukkig op aan. Een bijeenkomst als vandaag en/of het Platform Blindgangers is een mooi podium om hierover met elkaar van gedachten te wisselen.

Een gerelateerd onderwerp dat ter sprake kwam zijn de raadsbesluiten. Het ministerie geeft hierbij nog als aandachtspunt mee dat bedragen in raadsbesluiten exclusief BTW moeten zijn en dat in de raadsbesluiten expliciet verklaard dient te worden dat de aanvraag alleen de kosten van gemeenten en/of particuliere vondsten betreft. Daarnaast verzoekt het ministerie om bij twijfelgevallen liefst vooraf al contact te zoeken met het ministerie, zodat gezamenlijk kan worden bekeken wat passend is.

Vervolgens heeft het ministerie van BZK de stand van zaken toegelicht met betrekking tot het Kenniscentrum. Het Kenniscentrum is begonnen op een vraag vanuit het Platform Blindgangers. Er is door iedereen veel werk verricht om alle partijen betrokken te krijgen en betrokken te houden. Het Kenniscentrum OO had bij oprichting drie kerntaken: het is ten eerste een vraagbaak en biedt antwoord op vragen over onder andere het proces van opsporing, stelt een wegwijzer op voor gemeenten én is verantwoordelijk voor de oprichting en uitvoering van een onderzoeksprogramma. De website is inmiddels in gebruik en de wegwijzer gereed, BZK neemt per 1 januari 2026 het volledige beheer over en heeft hiervoor menskracht vrijgesteld.

Voor de wegwijzer zijn een aantal onderzoeken uitgevoerd. Zowel de wegwijzer als de onderzoeken zijn in de afrondende fase. Eind dit jaar staat een evaluatie van de wegwijzer gepland. Op basis van deze evaluatie of in een later stadium kunnen natuurlijk altijd nog nieuwe kennisvraagstukken opkomen.

Uit de praktijk blijkt dat het voordeel van het kenniscentrum voor dit 'niche' onderwerp is dat er nu een centrale plek is om informatie te vinden. Zo'n 80% van de vragen die via de website gesteld worden kunnen beantwoord worden met informatie die al op de website te vinden is. Natuurlijk is het logisch dat niet iedereen de tijd heeft om die informatie te zoeken, maar het is fijn dat de beschikbaarheid wel is geregeld. Daarnaast is er een wegwijzer ontwikkeld, die is opgebouwd uit drie onderdelen 'vondst', 'onderzoek en opsporing' en 'beleid'. De ambitie van de wegwijzer is om de handvatten te bieden die gemeenten nodig hebben om afwegingen te kunnen maken. Deze afweging wordt over het algemeen gemaakt door de ambtenaren van de gemeenten. Om de evaluatie te ondersteunen is de oproep om ervaring op te gaan doen met de wegwijzer. In het kader van de wegwijzer zijn onderzoeken uitgevoerd. Van de uitgevoerde onderzoeken zijn er 12 al afgerond die te vinden zijn op de website. Eén daarvan is de CoP waar het middagprogramma een onderdeel van is en de laatste 2 onderzoeken zijn nog in uitvoering (trillingen en risico's van OO in de grond). Wanneer deze twee onderzoeken afgerond zijn zullen ook deze resultaten op de website worden gedeeld.

Het onderzoek naar trillingen is al jaren geleden gestart, en in verschillende fasen zijn onderzoeken uitgevoerd. Afgelopen april is door de EODD een onderzoek gedaan naar de effecten van trillingen op ontstekers. In een laboratorium is op 1 meter van deze ontstekers met de zwaarste hei materialen getest, geen van de ontstekers is ontploft. TNO voert nog vervolgonderzoek uit naar de eigen frequentie van de ontstekers. Misschien is straks de adviesafstand van heien tot bommen (nu 50 meter) veel minder, of misschien komt TNO nog wel met een heel ander handvat voor gemeenten. Binnen SIVOON wordt ook nog gekeken naar de 'gevaarlijkere' chemisch lang vertraagde ontstekers.

Het middagprogramma is een praktijkbijeenkomst waarin gemeenten en experts samen komen om informatie over het werkveld uit te wisselen. In september is een eerste bijeenkomst gehouden waarin opgehaald is welke thema's verder uitwisseling behoeven (https://kenniscentrum-oo.nl/publish/pages/239362/verslag_1e_bijeenkomst-cop_v241018_def.pdf). Vandaag is de tweede werksessie waarin we aan de slag gaan met twee onderwerpen die daar zijn geagendeerd, namelijk: communicatie en basiskennis.

Opleidingen en basiskennis

De middag begint met een kort vraaggesprek met Marc de Jong van de gemeente Enschede en Linda Hofland van Bombs Away B.V. Beide zijn de wereld van OO ingerold zonder daar een achtergrond in te hebben. Ze hebben het vak geleerd van collega's en door toch maar gewoon die 'domme' vraag te stellen. Wat opvalt bij gemeenten is dat opsporingsbedrijven niet altijd weten hoe besluitvorming bij de gemeente gaat, zoals bijvoorbeeld de tijd die nodig is voor een procedure. En andersom hebben de gemeenten lang niet altijd de kennis van ontplofbare oorlogsresten om goed door deze procedures heen te komen. Ofwel: beiden kunnen elkaar versterken. Dan is het prettig zijn als dezelfde taal gesproken wordt, dus enige kennis over de elkaars kennis is essentieel. Ook omdat OO-adviseurs bij gemeenten vaak instromers zijn, was in september het idee ontsprongen om te onderzoeken wat de 'ideale basiscursus' zou zijn, waarin alle partijen van elkaars wereld horen.

Er zijn veel verschillende cursussen. De basiscursus OCE is gericht op het halen van het certificaat. Daarnaast worden via verschillende initiatieven cursussen georganiseerd voor project en beleidsmedewerkers. Maar het gaat niet alleen maar om wat mensen weten, maar ook om hoe mensen de kennis gebruiken. Zo blijft de invloed van verzekeringen en garantstellingen op gemaakte keuzes vaak onderbelicht. Het doet Linda Hofland de zaal uitnodigen om aan te geven wat ze graag aan de bestaande opleidingen zouden willen toevoegen.

De deelnemers bespreken in groepen welke informatie belangrijk is om met elkaar te delen en dus een onderdeel zou moeten zijn van cursussen. Onderwerpen die hierbij veel terugkomen zijn:

- Welke terminologie hanteren we met elkaar.
- De rollen, taken en bevoegdheden van de verschillende partijen.
- Hoe de wet- en regelgeving in elkaar zit.
- Hoe onderzoeken en projectplannen gelezen en beoordeeld moeten worden.
- Welke processen worden doorlopen, zowel bij de gemeente als bij de bedrijven.
- Welke risico's spelen er en hoe je daarmee om moet gaan; vaak onbesproken is wie waarvoor verantwoordelijkheid heeft en daardoor gaan partijen voor extra zekerheid.

Communicatie

De bijeenkomst sluit met een presentatie van Milou van Mierlo. Milou heeft een achtergrond op het raakvlak van engineering en psychologie en neemt ons mee in de blik op gedrag vanuit deze wereld. De vondst van een granaat of bom kan heel verschillende reacties oproepen bij mensen. Mensen worden nieuwsgierig of juist bang, mensen hebben veel vragen, of mensen gaan met de vondst op de foto. Al deze reacties komen voort uit bewuste en onbewuste bronnen van gedrag, en kunnen op stabiele of variabele factoren gebaseerd zijn. Een belangrijke factor in gedrag is weten en kunnen, met veel kennis en kunde is keuzes maken op het juiste moment makkelijker dan wanneer je de kennis en kunde niet hebt. Bij raadvragen moet je deze bijvoorbeeld proberen te beantwoorden op het niveau van de raad, zowel wat betreft kennis als wat betreft perspectieven en motivatie. Je probeert iemand mee te nemen door je voor te stellen welke informatie die persoon zoekt.

Het makkelijkste uitgangspunt voor OO is vaak ervan uitgaan dat anderen geen kennis hebben. Andere zaken die gedrag beïnvloeden zijn zelfbeeld, houding en sociale normen. Tijd en geld zitten vaak gekoppeld aan prestatie en status. In gedragspatronen gerelateerd aan loyaliteit zie je ook generatiekloven, dus een gedragsbepaler kan zich ook op verschillende manieren uiten. Emoties zetten aan tot actie en beïnvloeden daarmee gedrag. Zeker bij explosieven wordt vaak vanuit emotie gehandeld en dit kan automatische reacties oproepen. Vaak willen mensen snel handelen om 'het probleem van de

explosieven' op te lossen. Om dit tegen te gaan moet je mensen vaak perspectief bieden, zoals aangeven dat er maar een pot geld is waar naast bommen ook scholen uit betaald moeten worden.

Een andere optie is het benoemen van de emotie en daarna door te vragen naar wat erachter zit. De fysieke en sociale omgeving beïnvloeden mensen, het bepaalt hoe mensen reageren, maar kan ook gebruikt worden om het verhaal te vertellen. Weerstand kan uit drie verschillende aspecten komen: aversie, scepsis, inertia. Inlevingsvermogen helpt om mensen te betrekken en helpt om mensen te overtuigen. Als je de communicatie hierop afstemt loopt het proces makkelijker.

Afronding

Middagvoorzitter Joost Martens rondt de bijeenkomst af met een dankzegging aan alle deelnemers en de sprekers in het bijzonder. Hij benadrukt het belang dat publieke en private partijen elkaar spreken en ervaringen uitwisselen. Of dat leidt tot een nieuwe serie praktijkbijeenkomsten, dat weet Joost niet, maar de gemeente Rotterdam was graag bereid dit met het bieden van een locatie en catering te faciliteren.